

El periodisme a la Catalunya Nord

- l'article de Maria Hornos, publicat el dia 4 d'abril de 2013, disponible en: <https://www.periodistes.cat/capcalera/el-periodisme-la-catalunya-nord>

Comencem amb dades: a la Catalunya Nord hi viuen 440.885 persones (segons el cens oficial de 2008). Les dades de l'Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana mostren que el 65,3% dels habitants entén el català, un 37,1% el parla, un 31,4% el llegeix i un 10,6% l'escriu. A banda d'aquest coneixement popular, destaca un reconeixement institucional incipient: el 2007, el Consell General dels Pirineus Orientals va declarar l'oficialitat del català a través de la "Carta a favor del català", s'han fet avanços en retolació bilingüe i, en educació, un 18,27% de l'alumnat (12.393 sobre un total de 67.816) rep algun tipus d'ensenyament en català, segons un informe sobre la situació de la llengua de la Xarxa Cruscat-IEC. En canvi, totes aquestes passes no s'han donat en el món de la informació i de la comunicació. Però, en quina mesura els mitjans utilitzen la llengua i quines audiències tenen? És difícil precisar-ho perquè el govern francès considera estrangers els mitjans catalans. Quin és, doncs, l'univers mediàtic del nord?

L'escenari mediàtic nord-català té tres protagonistes estel·lars: France Bleu Roussillon, a la ràdio, amb emissions en francès; France 3, a la televisió, que ofereix 10 hores de programació en català a l'any, ho detallarem després i, l'Indépendent, en premsa, en què anecdòticament apareix alguna columna d'opinió en català. Ara bé, en aquesta composició eminentment francòfona, descobrim una estructura amb un valor simbòlic notable que s'ha erigit com a referent per als catalanoparlants: Ràdio Arrels.

Es tracta d'un mitjà que emet 24 hores al dia (50 hores setmanals de programació de producció pròpia) en català. Aquesta emissora, que rep ajudes de diverses institucions té, d'acord amb l'enquesta del 2010-2011 de l'Institut Médiamétrie que mesura les audiències del país veí, una quota del 0,4%, tot i que, un estudi del 2008 elaborat per la pròpia emissora xifrava en 50.000 el nombre d'oients mensuals (2008). A Perpinyà, també és possible sintonitzar les retransmissions de Catalunya Ràdio i Ràdio Flaixbac que, segons dades del mateix Institut sumen, com a "ràdios estrangeres", un total del 0,7% de l'audiència.

A més, els repetidors de l'Albera i del Puig de les Salines permeten veure TV3 i el33. Però, què opinen els nord-catalans de TVC? Segons el periodista Pere Codonyan, "tothom la coneix, sobretot, els pagesos que aprecien especialment les prediccions del temps i, fins i tot, els joves emigrants que no parlen català, però miren els partits del Barça". Malgrat que bona part del territori pot seguir aquestes transmissions, l'arribada de la TDT va originar problemes en la recepció. Poc després de fer aquestes declaracions, a final de febrer, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals anunciava que tancava la corresponsalia de Catalunya Nord que portava Codonyan per raons pressupostàries.

Retallades a France 3

D'altra banda, a A France 3, es pot gaudir cada dissabte d'un informatiu en català de sis minuts i, un diumenge de cada tres, l'edició del programa Viure al País es realitza també en català (la resta de dies s'emet en occità). Però la cadena va decidir suspendre aquests espais durant les vacances de Tots Sants i de Nadal. Sebastien Girard, periodista de France 3 a la delegació de Perpinyà, explica que els periodistes de l'audiovisual francès pateixen les condicions de la crisi: "a banda de les retallades que ja s'han fet, se n'anuncien de noves i és molt probable que escurcin el format d'actualitat local".

Per què no és possible que un mitjà públic francès aposti per les anomenades "llengües regionals" amb continguts de proximitat? Segons Girard, "la producció de reportatges en català no augmenta perquè no pot". El periodista rossellonès considera que, en aquests instants, els redactors estan "lligats de peus i mans amb l'esquema de France Televisió que, si bé posseeix un bon grapat de redaccions

escampades arreu de l'estat, les anomenades redaccions locals no són prioritàries quant a l'increment del temps de difusió" i, afegeix, que se'ls "empra per estalviar". És a dir, "si no s'amplia l'oferta catalanòfona no és pas perquè hi hagi cap persona contrària a l'emancipació catalana sinó que, tècnicament, l'estructura i la conjuntura actual no ho permeten".

Poques publicacions

Finalment, pel que fa a les publicacions, fins al 2008 es podia comprar als quioscs el setmanari El Punt-Catalunya Nord (la seva presència es va allargar durant vint anys amb un tiratge, en la millor època, de 2.000 exemplars). Segons Esteve Carrera, periodista d' El Punt que va treballar a l'edició del nord, el diari "es va deixar de publicar senzillament perquè econòmicament no aguantava". Carrera emfatitza que "sovint es venien més exemplars d' El Punt que no pas de Le Monde, Libération o Le Figaro. La diferència és que aquestes capçaleres compensaven el mercat a la resta de l'estat i rebien ajudes públiques". En la mateixa línia, cal fer-nos ressò de la desaparició de la revista satírica mensual El Fiçó, que va posar el punt i final el 2009, després de quinze anys oferint articles sobre l'actualitat política nord-catalana, amb el número 204 que portava per títol "El darrer Fiçó abans de la independència".

Ara per ara, l'únic exemple viu en llengua catalana és la revista infantil Mil dimonis. L'Associació per a l'Ensenyament en Català (APLEC) edita aquesta revista que té un tiratge de 3.500 exemplars amb 10.000 lectors mensuals i que al gener de 2013 va arribar al número 100.

Nous horitzons

Enmig d'aquest paisatge dominat pels mitjans en francès, Pere Codonyan confessa tenir el sentiment que el territori viu "a remolc" del que puguí passar al sud de l'Albera: "estem sota mínims però, de moment, no hi ha un rebuig del català, al contrari. Mentre una part de la població sembla indiferent, una altra demostra simpatia pel fet català i hi ha una minoria activa que el manté i el defensa. Aquí no existeix el compromís amb la llengua que predomina al Principat, si bé tampoc no trobem blaverisme ni anticatalanisme com al País Valencià".

També, Joan-Lluís Lluís, periodista i escriptor nord-català, és del parer que "no hi ha animositat contra el català", però lamenta l'absència d'una demanda estructurada: "Topem amb individus que consumeixen premsa en català vinguda del Principat i que voldrien consumir-ne de local, encara que la suma d'aquestes persones no crea una pressió social. La immensa majoria, parli o no català, és feliç amb la premsa local, d'expressió francesa i generalment de nivell molt mediocre". Per motivar un marc mediàtic en català, la solució passa, assenyala, per la independència: "Les mentalitats i, sobretot, els hàbits no evolucionaran fàcilment, excepte si es produeix un canvi dràstic d'escala geopolítica: que el país veí, ara Espanya, tot d'una passi a ser Catalunya".

Per la seva banda, Berenguer Ballester, periodista de Ràdio Arrels, insisteix en el fet que mitjans com France Bleu Roussillon i l' Indépendent reclamen utilitzar més la llengua. Amb tot, "les empreses s'hi neguen perquè asseguruen que l'audiència no ho demana". Davant d'aquesta postura, Ballester adverteix que "sense mobilitzacions per part de la societat no hi haurà més presència del català". Coincidint amb la línia que dibuixava Joan-Lluís Lluís, per a Ballester l'únic desenllaç factible seria que Catalunya arribés a la independència.

Tampoc Esteve Carrera, que va ser redactor d' El Punt-Catalunya Nord, hi veu facilitats per confeccionar un nou escenari i recorda que "a grans trets els rossellonesos se senten molt catalans, però ho expressen cada vegada més en francès i, amb la premsa, passa el mateix". Aquest fet es veu agreujat per la crisi periodística. Per això, la via de subsistència dels mitjans en català s'erigeix, d'acord amb Carrera, en el suport digital.

La via digital

En definitiva, a la Catalunya Nord ens trobem amb una oferta comunicativa en llengua catalana molt precària, sostinguda bàsicament per un mitjà de comunicació com Ràdio Arrels i per les produccions que arriben del sud. En canvi, també descobrim una terra fèrtil, amb bona predisposició per part de periodistes i consumidors amb iniciatives, d'una banda, com el Col·lectiu Oliba, un projecte nord-català que ha nascut amb el suport d'un ampli grup d'artistes i d'intel·lectuals amb l'objectiu de fer conèixer Catalunya al públic i als mitjans francòfons.

De l'altra, han aparegut suports digitals que complementen l'oferta dels webs d' El Punt o Vilaweb, com per exemple, el portal Open.cat, un think tank que publica, sobretot, articles d'opinió bilingües i que ha estat l'hereu del digital d'informació La Clau, congelat des de fa mesos. Open.cat pretén impulsar reflexions sobre l'economia, les estructures, la cultura o la llengua en una àrea d'influència definida per les ciutats de Perpinyà, Figueres i Girona. Tot plegat, podria fer créixer la llavor d'un nou periodisme en català amb accent del nord.

Ràdio Arrels (https://ca.wikipedia.org/wiki/R%C3%A0dio_Arrels)

És l'única ràdio que emet en català a la Catalunya Nord. Funciona quotidianament des de l'any 1981. Actualment hi treballen unes 36 persones de les quals 30 són voluntaris. El seu director actual és el periodista Albert Noguer qui va substituir Pere Manzaneres l'any passat.

Ràdio Arrels va començar com a ràdio pirata que renunciava als recursos publicitaris fent-se progressivament una ràdio lliure i una ràdio local privada que emet únicament en català. A més, gràcies a la seva programació musical està situada al nivell més alt de les emissores dels Països Catalans pel que fa a la quantitat d'hores quan fan la música catalana.

El seu objectiu és recuperar la llengua, la cultura i el nacionalisme nord-català i preservar les relacions tradicionals amb Catalunya.

Com que és l'única ràdio que emet el seu contingut en català, el nombre dels seus oients és relativament alt – l'escolten unes 27 000 persones per setmana.

Emissions „catalanes“ a radios franceses (<https://www.francebleu.fr/emissions/tots-catalans>; <http://www.centpourcent.com/100-catalogne-237>)

Com ja sabem, a la Catalunya Nord podem escoltar també la ràdio France Bleu Roussillon que emet només en francès. Ara bé, té una programació anomenada Tots Catalans que es fa de dimarts a divendres a 6:15, 8:20 i 16:30 i que conté reportatges de 3 minuts sobre temes diversos però que no tenen res a veure amb la llengua o la cultura catalanes.

Altres ràdios que proclama 100 % Catalogne no emet en català tampoc. En aquest cas però podem trobar informacions locals de la França de Sud, és a dir, de la Catalunya Nord.

Revistes

Una de les revistes nord-catalanes que de debó són escrites en català és Panxing tot Cerdanya que proveeix informacions pels viatgers o pels excursionistes. A gairebé 150 pàgines un lector pot trobar, a part de molts anuncis, invitacions a festes, a esdeveniments culturals o esportius, entrevistes.

És publicada mensualment i té un gran benefici – es pot descarregar gratuïtament de l'Internet.